

PAKKOKEINOASIAIT HELSINGIN KÄRÄJÄOIKEUDESSA

Artikkelin tausta ja tarkoitus

Tämän empiirisen prosessioikeuden alaan kuuluvan artikkelin tarkoituksena on selvittää millaisia pakkokeinoasioita maan suurin alioikeus – Helsingin käräjäoikeus – käsittelee, kuinka paljon näitä asioita on ja millaisiin lopputuloksiin niissä on eräiltä osin päädytty. Lopuksi esitän joitain näkemyksiä siitä tavasta, jolla asiat on käsitelty ja millainen rooli käräjäoikeudelle on muodostunut pakkokeinojen osalta.¹

Taustana tälle artikkelille on se tosiasia, ettei pakkokeinoasioista ole riittävästi tietoa.² Tämä ilmeni esimerkiksi pakkokeinolakia uudistettaessa, kun kävi ilmi, ettei saatavilla ollut tietoa kotietsintäkäytännöstä. Tietovaje johtui siitä, että poliisi käytti samaa kirjausluokitusta sekä kotietsintöihin että

takavarikkoihin eikä kohteita eroteltu sen mukaan onko kyseessä kotirauhan suojaama paikka vai muu kohde. Vain yhteismäärä oli tiedossa.³

Pakkokeinolain (PKL, 806/2011) uudistuksen yhteydessä uusia pakkokeinoihin liittyviä asioita tuli tuomioistuinkontrollin piiriin.⁴ Tällä hetkellä on vireillä tiedustelulainsäädännön valmistelu, johon liittyy säännökset siitä, miten lupa verkko-tiedusteluun yksittäistapauksessa haetaan ja myönnetään. Työryhmän ehdotuksen mukaan käräjäoikeudet saavat uudentyypisiä lupahakemuksia ratkaistavakseen. Verkkotiedustelulupien myöntämiskynnykset tulevat vastaamaan uudistettavana olevan Suomen Perustuslain 10 §:ssä säädetyn viestintäsalaisuuden tulevaa muotoilua.⁵ Kynnykseksi muodostunee aivan uusi edellytys, joka tarkoittaa Suomen valtiota, liike-elämää, tutkimustoi-

¹ Kiitokset dosenteille *Heini Kainulainen* ja *Kaijus Ervasti* käsikirjoitusvaiheessa saamistani ohjeista ja neuvoista.

² Empiiristä tutkimusta aiheesta on kovin vähän. Vuonna 1989 voimaan tuleen pakkokeinolain vangitsemiskäytäntöä on empiirisesti tutkinut *Heini Kainulainen*: Rikosprosessuaalinen vangitseminen tuomioistuinikäytännössä. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 34, Helsinki 1998. Telepakkokeinoja koskee tutkimus *Niemi, Johanna, de Godzinsky, Virve-Maria*, Telepakkokeinojen oikeussuojajärjestelmä, Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia 243, Helsinki 2009.

Tutkintavankeustyöryhmän mietinnössä (Oikeusministeriö, Mietintöjä ja lausuntoja 5/2016) on tilastollista tietoa tutkintavankeudesta.

³ Ks. HE 222/2010 s. 105, jossa todetaan myös, että kotietsintöjä tehtiin vuonna 2008 Suomessa yhteensä 14 590. Nykyisin poliisin tilastoissa erotetaan paikanetsinnät ja kotietsinnät toisistaan.

⁴ Kotietsintöjen jälkikäteiskontrolli tuli tuomioistuinten tehtäväksi, samoin peitetoiminnan etukäteinen laillisuuskontrolli ja erityisesti kotietsinnästä päättäminen.

⁵ Perustuslain muutosta valmistelleen työryhmän mietintö (Oikeusministeriö, Mietintöjä ja lausuntoja 41/2016) valmistui syksyllä 2016 ja siitä pyydyttiin lausunnot 13.1.2017 mennessä.

mintaa ja valtakunnan hyvinvointia uhkaavien riskien analysointia ja näiden uhkien punnintaa perusoikeuksien kanssa. Missä määrin kärjäoikeudet kykenevät itsenäisesti ja riippumattomasti tällaisesta uudesta tehtävästä huolehtimaan? Vastausta voi hakea siitä, missä määrin kärjäoikeudet ovat kyenneet turvaamaan suojeltavana olevat menettellylliset ja aineelliset perusoikeudet nykyisiä pakkokeinoja käsiteltäessä ja ratkaistaessa.

Helsingin kärjäoikeus on juttumäärältään Suomen suurin. Se on jo nyt saanut erityistehtävän pakkokeinoihin liittyen. Peitetoiminnasta päättäminen edellyttää valtakunnallisesti Helsingin kärjäoikeuden myötävaikutusta. Kärjäoikeus arvioi onko peitetoiminnalle olemassa laissa asetetut edellytykset (PKL 10:32 ja 10:43,1). Myös siviilitiedustelua koskevaa lainsäädäntöä valmisteltaessa on päätösvalta ehdotettu uskottavaksi nimenomaan Helsingin kärjäoikeudelle.⁶ Voidaan siis pitää puolustettavana, että tämän artikkelin aiheena ovat nimenomaan Helsingin kärjäoikeuden pakkokeinoasioissa tehdyt ratkaisut.⁷

Tutkimusaineisto ja sen käsittely

Helsingin kärjäoikeudessa on erillinen pakkokeinokanslia, jossa laaditaan kullekin päivälle juttulista käsiteltävistä pakkokeinoasioista. Joinain päivinä pakkokeinoja on käsitelty kahden tuomarin voimin eri saleissa ja tuollaisilta päiviltä on kaksi juttulistaa. Istuntoja on pidetty myös viikonloppuina. Istunnon jälkeen juttulistoihin lisätään merkintöjä: kukin päätös saa juoksevan numeron. Lisäksi

asian laadusta riippuen listaan merkitään myös tieto lopputuloksesta. Esimerkiksi vangitsemisasi- an kohdalle merkitään syytteen nostamisen määräpäivä ja joskus harvoin myös merkintä siitä, että pidätetty määrättiin vapautettavaksi. Juttulistoista käy ilmi paitsi ratkaisun numero myös istunnon ajallinen kesto, tuomarin nimi, asian diaarinumero, kyseessä oleva pakkokeino ja rikosnimike, jolla kyseistä pakkokeinoa on haettu sekä asian käsitte- lykerta. Monia pakkokeinoja käsitellään useamman kerran esimerkiksi vangitun sitä vaatiessa tai pakkokeinolle asetetun määräajan lähestyessä loppu- aan.

Pyysin tätä artikkelia varten vuoden 2014 ja 2015 juttulistat. Tuoreemmissa olisi ollut se ongelma, että niissä olevat tiedot eivät vielä ole tulleet julkisiksi.⁸ Listoissa mainitut jutut olivat paitsi PKL:n mukaisia asioita myös Ulkomaalaislain mukaisia säilöönottoja sekä puolustajan määräämistä tai puolustajan pakkiaota koskevia asioita sekä rikoksen johdosta tapahtuvia luovutusasioita.⁹ Aineistoa oli kolme mapillista.

Juttulistojen tiedot syötettiin excel-taulukoiksi kummallekin vuodelle erikseen. Syöttäminen tehtiin siten, että ensin syötettiin tammi-kesäkuun 2014 tiedot ja sen jälkeen tammi-kesäkuun 2015 tiedot.

Vuonna 2014 pakkokeinoasioiden päätösten juokseva numerointi päättyi numeroon 4 274. Vuonna 2015 viimeisen pakkokeinopäätöksen numero oli 4 197.¹⁰

Käsittelyyn otettiin aluksi kummankin vuoden alkupuoliskon päätökset. Vuonna 2014 kesäkuun loppuun mennessä päätöksiä oli 2 152 ja vuoden

⁶ Ks. Sisäministeriön julkaisu 8/2017, Siviilitiedustelulakityöryhmän mietintö.

⁷ Tutkimuksen ulkopuolelle jäävät ne pakkokeinoasiat, jotka on käsitelty syytteen vireilletulon jälkeen sillä kärjäoikeuden osastolla, jolla syytekin käsitellään. Näistä moninaisista ratkaisuisista ei ole saatavilla vertailukelpoista aineistoa. Tyypillisiä tällaisia tilanteita ovat vangitun syytetyt vaatimus vapauttamisestaan ennen kansliatuomion antamista tai kesken moniväisen pääkäsittelyn.

⁸ Yleisesti pakkokeinopäätökset tulevat julkisiksi, kun niistä on ilmoitettava pakkokeinon kohteelle (salaiset pakkokeinot), tai kun syyteasian käsittely alkaa.

⁹ Luovutusasiat on kirjattu rikosasioiden R-diaariin, mutta niihin on saattanut liittyä myös säilöönotosta päättäminen. Kärjäoikeuden toimivalta ulottuu myös poliisilain 5 luvun mukaisiin salaisiin tiedonhankintakeinoihin, jotka pitkälti vastaavat salaisia pakkokeinoja pakkokeinolaissa. Tutkimusaineistosta ei voinut päätellä oliko osa salaisista pakkokeinoista itse asiassa poliisilain mukaisia tapauksia.

¹⁰ Joukossa on erheen takia samalle numerolle merkittyjä ratkaisuja sekä vangitsemisasiota, joissa on samalla päätösnumerolla jatkettu aiempaa vangitsemista ja tehty uusi vangitsemispäätös uuden rikoksen perusteella.

2015 kesäkuun loppuun mennessä 2 088. Aineisto ei ollut aivan täydellinen. Kaikkia päätösnumeroita ei ilmennyt saaduista juttulistoista. Näin pitää ollakin, koska esimerkiksi edellä mainitut peitetoimintaa koskevat ratkaisut ovat niin salaisia, ettei edes niiden lukumäärätieto ole saatavilla – peitetoimintaa koskevia ratkaisuja ei siis aineistoon sisällynyt.¹¹ Aineisto oli kuitenkin niin runsas, että siitä ilmenee riittävässä määrin se, millaisia pakkokeinoasioita tuomioistuimeen päätyy ja mikä on niiden melko tarkka vuotuinen lukumäärä Helsingissä.

Lopulta tarkastelu kohdistettiin tammi–kesäkuussa 2015 tehtyihin ratkaisuihin, koska merkittävää eroa vuosien välillä ei ollut havaittavissa.

Vertailuaineistona olen käyttänyt Helsingin hovioikeuden tietoja pakkokeinopäätöksiin kohdistetusta muutoksenhausta sekä poliisin tulostietojärjestelmän tietoja pakkokeinoista, joissa sijaintina on ollut Helsinki¹² sekä edellä alaviitteessä mainittua Heini Kainulaisen tutkimusta vuodelta 1998. Tilastokeskuksen tietokannassa¹³ on myös tietoja poliisin käyttämistä pakkokeinoista ja Eduskunnan oikeusasiamiehen vuosikertomuksessa tilastotietoja salaisten pakkokeinojen käytöstä. Lisäksi aineistona on käytetty Valtiokonttorin tietoja syyttömästi vangituille maksetuista korvauksista ja niitä koskevaan vuoden 2006 tietoja koskevaan Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimukseen¹⁴. Lisäksi olen hyödyntänyt eräiden esimerkkitapausten diaaritietoja sekä alaviitteistä ilmenevää lainvalmisteluaineistoa.

Erityinen huomio on kiinnitetty vangitsemisasioihin, koska vangitsemista voitaneen pitää vaka-

vimpana puuttumisena perustuslailla turvattuihin oikeuksiin. Vangitsemisten osalta saatiin aivan uutena tietona selville keskimääräiset syytteen nostamisen määräajat ja niiden avulla arvio tavanomaisen tutkintavankeuden kestosta ennen syytteen käsittelyä.

Pakkokeinoasiat alkuvuonna 2015

Vuonna 2015 tammi–kesäkuun aikana pakkokeinoasioina tehtiin Helsingin käräjäoikeudessa päätöksiä seuraavasti:

asianimike	määrä
vangitsemisasioiden käsittelykerrat	552
telepakkokeinoasiat	531
säilöönnottoasian käsittelykerrat	473
turvaamistomiasiat	180
takavarikkoasiat	95
kotietsintäasiat	31
matkustuskieltoasiat	29
luovutusasiat	22
tekninen seuranta, kuuntelu, katselu	10
pakkokeinot yhteensä	1 923
puolustajan määrääminen, palkkio ym.	126
luovutusasia	22
tiedot puuttuvat	17
Kaikki ratkaisut 1.1.–30.6.2015	2 088

¹¹ Eduskunnan oikeusasiamiehen vuosikertomuksessa vuodelta 2015 mainitaan (s. 176), että vuonna 2015 tehtiinmuutamia uusia peitetoimintapäätöksiä ja aikaisempien peitetoimintapäätösten jatkopäätöksiä.

¹² PKL:n mukaan pakkokeinosta voi päättää muikin kuin se käräjäoikeus, jossa rikoksen epäillään tapahtuneen. Näin ollen poliisin rekisterissä voi rikoksen tekopaikaksi tulla Helsinki, vaikka siihen liittyvästä pakkokeinosta olisi päättänyt esim. tutkinnasta vastanneen esitutkintaviranomaisen sijaintipaikkakunnan käräjäoikeus. Esimerkiksi Keskusrikospoliisin pääosasto voi hakea lupaa pakkokeinon käytölle Vantaan käräjäoikeudesta, vaikka rikoksen epäiltäisiin tapahtuneen Helsingissä.

¹³ Tilastokeskuksen taulukot ovat monipuolisia, mutta herättävät myös hämmennystä. Esimerkiksi vangitsemisen keston osalta vuonna 2015 olisi ollut 45 tapausta, joissa vangitseminen olisi kestänyt alle vuorokauden. Tieto ei voine pitää paikkansa, koska käytännössä tällaisia tapauksia ei tunneta.

¹⁴ Niemi, Johanna, de Godzinsky, Virve-Maria: Vapauden hinta, rikosprosessuaalinen vapaudenriisto ja sen korvaaminen, Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia 240, Helsinki 2008.

Osa päätösnumeroista koskee päätöksiä puolustajan määräämisestä ja puolustajan palkkioista. Vuoden 2015 alkupuoliskolla puolustajaan, avustajaan tai heidän palkkioonsa liittyviä päätöksiä oli 126. Luovutusasioiksi oli merkitty 22 päätöstä.¹⁵ Kun nämä lisätään varsinaisiin pakkokeinoin liittyviin 1 923 päätökseen, on yhteismäärä 2 071 päätöstä, joka on 99 % kaikista 2 088 päätöksestä, jotka on tehty vuonna 2015 kesäkuun loppuun mennessä. Tutkimusaineiston ulkopuolelle jäi siis 17 päätöstä, joista ei tietoja ole saatu.

Vangitsemisasiat

Koko vuotta 2015 koskevat tiedot

Aineiston luotettavuuden testaamiseksi on aluksi syytä verrata käräjäoikeuden koko vuoden 2015 aineistoa muihin saatavilla oleviin tilastotietoihin, vaikka tarkempi analyysi kohdistuu vain alkuvuoden tietoihin.

Poliisin tulostietojärjestelmän tietojen mukaan poliisi, tulli ja rajavartiolaitos ovat vuonna 2015 ottaneet Helsingissä rikosperusteisesti kiinni 6 129 henkilöä. Heistä pidätettiin 1 795 henkilöä. Matkustuskielto asetettiin 95 henkilölle.

Esitutkintaviranomaiset esittivät Helsingissä näiden poliisin tilastojen mukaan 663 henkilön vangitsemista. Saman tilaston mukaan vangitsemispäätöksiä olisi 577 (87 % vangittavaksi vaadituista). Luvut eivät täysin vastaa käräjäoikeuden tietoja.

Helsingin käräjäoikeudesta saadun aineiston mukaan 583 pidätettyä¹⁶ vangittiin koko vuoden

2015 aikana, 30 henkilöä vangittiin poissaolevana, 12 vangitsemisvaatimusta hylättiin, kolme määrättiin vangitsemisen sijasta matkustuskieltoon ja yhden asian käsittely raukesi. Yhteensä siis tehtiin 613 päätöstä vangitsemisesta vangitsemisasian ensimmäisessä käsittelyssä. Vangitsemisvaatimuksia on ollut koko vuonna 629, joista siis 97,6 % hyväksyttiin.

Tiedot eivät siis ole aivan saman sisältöisiä poliisin tilaston kanssa, mutta vertailutietoa käyttämällä voidaan havaita, että käräjäoikeuden juttulistoista saadut tiedot ovat hyvin lähellä poliisin tietoja. Eroja selittänee se, että käräjäoikeus on vanginnut henkilöitä myös muualla kuin Helsingissä tehdyistä rikoksista ja poliisi on esittänyt vangitsemisvaatimuksen Helsingissä tehdyksi epäillyistä rikoksista muulle kuin Helsingin käräjäoikeudelle.

Vuosina 1989–1996 vangittujen vuotuinen lukumäärä Helsingissä oli keskimäärin 470.¹⁷ Vangittujen vuotuinen lukumäärä on siis kasvanut yli sadalla henkilöllä.

Vuosina 1989–1996 vangittujen lukumäärän suhde pidätettyjen lukumäärään vaihteli Helsingissä 20–25 %:n välillä.¹⁸ Vuonna 2015 vangittujen lukumäärä oli 32 % pidätettyjen lukumäärästä.

Vuonna 2000 tutkintavankeja oli Suomessa päivittäin keskimäärin 376 ja vuonna 2015 597.¹⁹

Näiden tilastolukujen kasvun osalta on syytä huomioda, että poliisin tietoon tuli Tilastokeskuksen tietojen mukaan vuonna 1990 noin 505 000 rikosta, kun vuonna 2015 poliisin tietoon tuli enää noin 413 000 rikosta. Myös syyttäjälle ilmoitetut rikokset ovat vähentyneet, suhteessa hieman enemmän kuin kaikki rikokset.

Tietoon tulleet rikokset ovat siis vähentyneet, mutta vangitsemista käytetään yhä useammin.

¹⁵ Luovutusta koskevista päätöksistä 20 oli merkitty ”luovutetaan”, yksi päätös ”asian käsittelyä lykätään” ja yhden kohdalla ei ollut merkintää lopputuloksesta.

¹⁶ Tässä on mukana tapaukset, joissa jo aiemmin vangittu henkilö vangitaan uuden rikoksen perusteella. Uutta rikosta koskeva vangitsemispäätös on laskettu vangitsemispäätökseksi, vaikka se on usein merkitty samalle päätösnumerolle, kuin aiemman vangitsemisen jatkamispäätös.

¹⁷ Kainulainen, 1998, liitetaulukko 1.

¹⁸ Kainulainen, 1998, liitetaulukko 1.

¹⁹ HE 252/2016, s. 4.

Vuoden 2015 tammi–kesäkuuta koskeva käräjäoikeuden aineisto

Vuoden 2015 alkupuolella Helsingin käräjäoikeus teki 552 päätöstä vangitsemisasioidensa. Tuona aikana vangitsemisasioiden ensikäsitteilyjä eli varsinaisia *vangitsemisvaatimuksia* oli 312 kappaletta.²⁰ Vuoden 2015 alkupuoliskolla Helsingin käräjäoikeus päätyi hylkäämään vangitsemisvaatimuksen vain neljässä tapauksessa ja yhdessä päädyttiin vangitsemisen sijaan matkustuskieltoon. Nämä tapaukset yhteen laskien hylkäysprosentti on 1,6 %.²¹ Neljässä muussa tapauksessa hakija on peruuttanut vangitsemisvaatimuksen ensikäsitteilyssä, mikä on saattanut johtua tulevan ratkaisun ennakoinnista istunnossa ilmi tulleen perusteella.

Vangitsemisasiota saatetaan joutua käsittelemään useaan kertaan. Vangitulla on oikeus pyytää asian uudelleen käsitteilyä, jolloin asiaa käsitellään jopa kahden viikon välein. Pyyntö voi koskea paitsi vapauttamista myös säilytyspaikkaa tai yhteydenpidon rajoittamista. Jos vangitseminen on koh-

distunut poissaolevaan, tulee asia käsiteltäväksi toisen kerran, kun päätös on pantu täytäntöön. Vangitsemisasiota voidaan joutua käsittelemään uudelleen myös, jos alun perin asetettu syytteen nostamisen määräaika osoittautuu liian lyhyeksi. Syyttäjä pyytää näissä tapauksissa uutta määräaikaa ja vangitun pitämistä edelleen vangittuna. Joskus vangitsemisestä päättänyt käräjäoikeus siirtää asian toiselle käräjäoikeudelle, joka määrää asiassa syytteen nostamisen määräajan. Jos vangitseminen on tehty alemmalla ”syytä epäillä” -kynnyksellä, seuraa siitä automaattisesti uusi käsittely viikon kuluttua. Näitä kahta viimeainittua tyyppiä olevia tapauksia oli alkuvuonna 2015 Helsingissä yhteensä 14.²²

Vangitsemisasiosta 134 oli toisen käsittelykerran asioita (42,9 % ensikäsitteilyiden määrästä). Kolmannen kerran käsiteltyjä oli 57 (18,3 %), neljännen kerran 16 (5,1 %), viidennen kerran 9 (2,9 %), kuudennen kerran 7 (2,2 %), seitsemännen kerran 6 (1,9 %). Kaksi tapausta käsiteltiin 10 kertaan ja niistä toinen vielä 11. kerran.²³

Vangitsemisasioiden käsittelykerrat		osuus kaikista	osuus edelliskertaisista
1. käsittelykerta	312	56,5 %	
2. käsittelykerta	134	24,3 %	42,9 %
3. käsittelykerta	57	10,3 %	42,5 %
4. käsittelykerta	16	2,9 %	28,1 %
5. käsittelykerta	9	1,6 %	56,3 %
6. käsittelykerta	7	1,3 %	77,8 %
7. käsittelykerta	6	1,1 %	85,7 %
vielä useampi käsittelykerta	8	1,4 %	
ei tietoa	3	0,5 %	
yhteensä	552	100 %	

²⁰ 552 tapauksen joukossa on myös edellisvuonna ensimmäisen kerran käsiteltyjä tapauksia.

²¹ Vuonna 1997 on maamme käräjäoikeuksissa ollut esillä 2 345 vangitsemisvaatimusta, joista 2 102 (90 %) on hyväksytty. Vuosina 1990–1997 on Helsingin käräjäoikeuden hylkäysprosentti vaihdellut 3–8 % välillä. *Kainulainen*, 1998, s. 12–13.

²² Juttulistoissa ei aina ollut riittäviä tietoja sen arvioimiseksi, miksi asian *toisessa* käsittelyssä oli päädytty lopputulokseen ”vangitaan” eikä ”pidetään vangittuna”.

²³ Näitä lukuja arvioitaessa on huomioitava, että tutkimusjakso oli kuusi kuukautta, jolloin joitain tapauksia on käsitelty useaan kertaan.

Nyt saatu uusi tieto on siis se, että käräjäoikeuden vangitsemispäätöksistä alle puolet päättyi uudelleen käsittelyyn.²⁴ Niistä 134 tapauksesta, jotka vuoden 2015 alkupuolella käsiteltiin toista kertaa, kahdeksassa uusi käsittely tapahtui viranomaisen aloitteesta syytteen nostamisen määräjän pidentämiseksi. Kahdeksassa ensikäsittelyssä oli ollut kyse poissaolevan vangitsemisestä, jolloin toinen käsittely tapahtuu viranomaisen aloitteesta kiinnioton jälkeen.²⁵ Lisäksi oli siirtoja muista käräjäoikeuksista ja ainakin yksi tapaus, jossa ensikäsittelyssä henkilö vangittiin syytä epäillä -kynnyksellä ja viikon päästä toisessa käsittelyssä todennäköisin syin. *Voidaan siis päätellä, että vangitut (tai käytännössä heidän puolustajansa) pyytävät vangitsemisasian uudelleen käsittelyä ainakin yhden kerran noin joka kolmannessa tapauksessa.* Tuo luku on muuten kuin viranomaisen aloitteesta tapahtuvien vangitsemisasioiden toisten käsittelyiden suhde ensimmäisten käsittelykertojen lukumäärään.

Uudelleen käsittelyt käräjäoikeudessa eivät näytä johtavan kovin usein vapauttamiseen. Vuoden 2015 alkupuoliskolla viisi vangittua (1,6 %) pääsi vapaaksi oikeuden päätöksellä vangitsemisasian jatkokäsittelyssä.²⁶ Kuudessa muussa tapauksessa käräjäoikeus on päättänyt muuttamaan vangitsemisen matkustuskielloksi vangitsemisasian jatkokäsittelyssä.

Vertailutietona voi todeta, että koko vuonna 2015 on Helsingin hovioikeuteen tehty 31 kantelua Helsingin käräjäoikeuden tekemistä vangitsemispäätöksistä.²⁷ Kun koko vuoden 2015 aikana noin 600 henkilöä on vangittu Helsingissä, heistä vain 5 % teki vangitsemisestaan kantelun hovioikeuteen, mutta siis noin joka kolmas pyytää vangitsemisensä uudelleen käsittelyä käräjäoikeudessa.

Vangitsemisasian uudelleen käsittely käräjäoikeudessa tulee kyseeseen lähtökohtaisesti silloin, kun asiassa on tullut ilmi jotain uutta, jonka merkitys vangitsemisedellytysten kannalta tulee arvioida. Uusi seikka voi olla myös vangitsemisajan pidentymisen

Vangitsemisasiat lopputuloksen mukaan		lkm	osuus vangitsemisvaatimuksista
Ensimmäinen käsittelykerta, vangitsemisvaatimukset		312	
	vapaaksi	4	1,3 %
	matkustuskielto	1	0,3 %
	vaatimus peruutettu	4	1,3 %
Ensimmäisen käsittelykerran jälkeen tehdyt päätökset vangitsemisasioiden osalta		240	
	vapaaksi	5	1,6 %
	matkustuskielto	6	1,9 %
Vapautuneet yhteensä		20	6,4 %

²⁴ Ensimmäisen ja useamman kerran käsittelyt eivät kaikki koske samoja tapauksia, koska tutkimusjakson alussa on ollut edellisvuonna ensikäsittelyssä olleita tapauksia ja jakson lopulla ensimmäisen kerran käsitellyt tapaukset tulivat mahdolliseen toiseen käsittelyyn vasta tutkimusjakson päätyttyä. Tämän vuoksi johtopäätöksenä esitetään vain arvio tarkan lukumäärän sijasta.

²⁵ Kaikissa tapauksissa kiinniotto ei onnistu ainakaan pian päätöksen jälkeen, joten kahdeksan poissaolevana vangittua ovat saattaneet olla karkuteilla edelleen tutkimusjakson päättyessä. Aineistossa on ainakin yksi tapaus (PK 09/3908), jossa syyttäjällä on pyytänyt vangitsemispäätöksen kumoamista syyteoikeuden vanhennuttua epäillyn ollessa edelleen tavoittamattomissa.

²⁶ Näistä osa saattaa olla alun perin poissaolevana vangittuja, jotka on kiinnioton jälkeen tuotu asian toiseen käsittelyyn ja vapautettu siinä. Tapauksiin saattaa sisältyä myös ”syytä epäillä” kynnyksellä vangittuja, joiden asian pakollisessa jatkokäsittelyssä on päädytty vapauttamiseen kun ”todennäköisiä syytä” ei ole ilmennyt.

²⁷ Helsingin hovioikeuden kirjaamosta 12.8.2016 saatu tieto.

myötä ilmennyt pakkokeinon käytön kohtuuttomuus tai suhteettomuus.

Vangitsemiskantelu hovioikeuteen on keino, jota käytetään, kun vangitsemispäätöksen katsotaan olevan lain vastainen. Kysymyksessä on niin sanottu prosessuaalinen kantelu, jolla valituksen tapaan voidaan riitauttaa tuomioistuimen ratkaisun perusteet niin oikeudellisilla kuin tosiasioita koskevilla perusteilla.

Se, että vangitsemisasioiden uudelleenkäsitteilyitä pyydetään kuusi kertaa useammin kuin kannellaan perusteettomasta vangitsemisesta vaikuttaa erikoiselta. Osaltaan tähän lopputulokseen saattaa vaikuttaa päämiesten katteettomat toiveet asian uusintakäsittelystä, joita avustajan on vaikea vastustaa. Uusintakäsittelystä onkin saattanut tulla joillekin avustajille vain rutiini, jolla pidetään päämies tyytyväisenä. Osaltaan avustajien välinpitämätön suhtautuminen voi vaikuttaa myös asiaa käsittelevään tuomariin. Jos avustajalla ei oikeastaan ole mitään lisättävää asiassa aiemmin esitettyyn, on tuomarin käytännössä mahdotonta poiketa aiemmassa päätöksessä esitetyistä perusteluista.

PKL:n mukaan pidättämiseen oikeutettu virkamies voi päättää tutkintavangin vapauttamisesta. Käräjäoikeuden myötävaikutusta ei tarvita, joten nyt käsillä ollut tutkimusaineisto ei kerro siitä, kuinka moni vangittu on vapautettu esitutkintaviranomaisen tai syyttäjän päätöksellä ennen syyteasian käsittelyä.

Ovatko käräjäoikeuden vangitsemispäätökset osuneet kohdalleen? Sitä ei nyt käsillä olevan aineiston perusteella pysty arvioimaan, mutta olisi ehdottomasti oman tutkimuksensa arvoinen asia. Joitain vanhempia tietoja asiasta on olemassa. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos tutki viime vuosikymmenellä syyttömästi pidätettyjen ja vangittujen saamia korvauksia. Tutkimuksen perusteella kolmasosa vuoden 2006 alkupuoliskolla korvausta saaneista henkilöistä oli vangittu²⁸. Kun korvausta

on maksettu noin 400 henkilölle vuosittain²⁹, voidaan päätellä, että vangitseminen kohdistuu syyttömään henkilöön noin 130 kertaa vuodessa. Tuon tutkimuksen tietojen mukaan siis joka kolmas päivä maassamme vangitaan syytön ihminen. Lähes joka kahdeskymmenes vangittu on syytön.

Valtiokonttorin tilinpäätöksestä³⁰ vuodelta 2015 ilmenee, että vuonna 2014 syyttömästi vapautensa menettäneille maksettiin korvauksia 1,25 miljoonaa euroa. Vuonna 2015 summa nousi 2,12 miljoonaan euroon. Hakemusten määrä lisääntyi vuonna 2015 runsaat kymmenen prosenttia. Yhtenä syynä on mainittu lisääntyneet ulkomaalaisten pidätykset.³¹

Syytteen nostamisen määräaika vangitsemisasioiden

Tutkintavankeuden keskimääräinen kesto on Suomessa pidentynyt. Tutkintavanki vietti vankilassa vuonna 2015 keskimäärin 3,6 kuukautta, kun esimerkiksi vuonna 1994 tutkintavankeus kesti noin 1,9 kuukautta.³²

Tämän tutkimuksen yhteydessä ilmeni, että Helsingissä syytteen nostamisen määräaika asetetaan noin 1,5 kuukauden päähän vangitsemisasiain käsittelystä (47,6 päivää). Kun tähän lisätään kolme päivää pidätysajasta ennen vangitsemista ja kaksi viikkoa, jotka käytännössä kuluvat syytteen nostamisen jälkeen ennen pääkäsitteilyn aloittamista, kuluu siis keskimäärin noin 64 päivää ennen kuin vangittu pääsee vastaamaan syyteeseen ja voi vaatia vapauttamistaan pääkäsitteilyssä.

Määräajan mediaani on 41 päivää. Törkeissä huumausainerikoksissa se on pitempi, lähes 60 päivää. Näitä keskimääräisiä aikoja pidentää ne 16 tapausta (noin 5 % vangituista), joissa syyttäjän on hakenut syytteen nostamiseen lisäaikaa. Myönnet-

²⁸ Niemi, de Godzinsky, 2008, s. 41.

²⁹ emts. 1.

³⁰ http://valtiokonttori.fi/vuosikertomus2015/download/noname/%7B639220BF-D6D1-4592-9BDD-C1F3C89023D9%7D/93022_vierailtu_22.12.2016.

³¹ Valtiokonttorin jaostopäällikkö *Pertti Helinin* haastattelu, Helsingin Sanomat 28.3.2016.

³² HE 252/2016 s. 4.

ty lisäaika on keskimäärin 43 päivää, mediaani 29 päivää. Aineistossa ei ole tapauksia, joissa lisäaikapyyntöön ei olisi suostuttu.

Jos henkilö esitetään vangittavaksi, niin noin 94 %:n todennäköisyydellä hän pysyy vapautensa menettäneenä parin kuukauden ajan syyteasian käsittelyyn asti, mikäli poliisi ei päädy häntä vapauttamaan omasta aloitteestaan.

Helsingissä näyttäisi tutkintavankeus muodostuvan lyhemmäksi kuin valtakunnassa keskimäärin. Tosin oikeusministeriön edellä viitatuissa tilastoissa kyse on vankilassa tutkintavankina vietetystä ajasta, joka usein jatkuu vielä syyteasian käsittelyn alettua.

Matkustuskiellot

Matkustuskieltoasiat voivat päättyä käräjäoikeuteen kolmella eri tavalla. Ensinnäkin käräjäoikeuden tulee jokaisen vangitsemisasian yhteydessä viran puolesta arvioida, olisiko matkustuskielto riittävä pakkokeino vangitsemisen sijaan.³³ Toiseksi esitutkintaviranomaisen omalla toimivallallaan määräämän matkustuskiellon voi saattaa käräjäoikeuden arvioitavaksi.³⁴ Kolmanneksi viranomaisen voi pyytää käräjäoikeudelta matkustuskiellon jatkamista, kun laissa säädetty 60 päivän enimmäisaika on tulossa täyteen.³⁵

Matkustuskieltoasioina käräjäoikeuteen tulleita tapauksia oli alkuvuonna 2015 yhteensä 29. Niistä kahdessa matkustuskielto kumottiin. Muut tapaukset olivat matkustuskiellon jatkamisia. Lisäksi seitsemässä vangitsemisasiassa päädyttiin matkustuskieltoon ja yhdessä luovutusasiaan liittyvässä säilöönnotossa päädyttiin matkustuskieltoon.

Matkustuskieltojen kokonaismäärää voidaan pitää hyvin vähäisenä. Lainsäätäjä on pitänyt sitä vangitsemiseen nähden ensisijaisena.³⁶ Koko vuoden 2015 aikana Helsingissä esitutkintaviranomaiset ovat poliisin tulostietojärjestelmän mukaan määränneet 95 henkilöä matkustuskieltoon. Tutkintavankeja on ollut kuusi kertaa suurempi määrä.

Matkustuskiellon määräaika näyttää osoittautuvan kovin usein liian lyhyeksi. Jos puolessa vuodessa 27 kertaa pyydetään matkustuskiellon jatkamista ja koko vuonna on määrätty 95 kieltoa, on siis nähtävästi yli puolessa tapauksista ilmennyt tarve saada lisäaikaa syytteen nostamiselle. Juttulistojen mukaan kaikkiin lisäaikapyyntöihin on suostuttu, tosin yhden tapauksen kohdalle on kirjattu ”matkustuskielto päättynyt”, mikä tarkoittanee, että lisäaikaa on pyydetty liian myöhään.

Helsingin hovioikeuteen on vuonna 2015 tullut vireille yksi matkustuskieltoa koskeva kantelu, jossa ensiasteen päätös on tehty Helsingin käräjäoikeudessa.

Säilöönottoasiat

Pakkokeino- ja poliisilakien lisäksi viranomaisilla on vapaudenriistoa koskeva toimivaltuus ulkomaa-laislaissa. Poliisin ja rajavartiolaitoksen toimia ulkomaalaisten säilöönnotossa rajaa käräjäoikeus, jossa käsitellään säilöönottoasia, mikäli se kestänee kolmea päivää pitempään. Säilöönnotoksi kutsutaan myös rikoksen johdosta tapahtuvissa luovutusasioissa pakkokeinona käytettyä vapaudenmenetystä.

1.1.–30.6.2015 Helsingin käräjäoikeudessa käsiteltiin säilöönottoasioita 473 kertaa. Niistä ensikäsittelyitä oli 251. Asioita on siis käsitelty useita

³³ PKL 5:4,3.

³⁴ PKL 5:8,3.

³⁵ PKL 5:8,2.

³⁶ HE 252/2016 s. 4–5: ”Syyttömyysolettamasta seuraa myös, että vapaudenmenetyksen tulisi olla viimesijainen keino esitutkinnan ja oikeudenkäynnin turvaamisessa - - Tutkintavankeutta tulisi käyttää viimesijaisena keinona, johon turvautaan vasta, kun tavoiteltavaan tarkoitukseen ei päästä sitä lievemmillä pakkokeinoilla. Tämä vähimmän haitan periaatetta ja myös suhteellisuusperiaatetta ilmentävä näkökohta edellyttää, että käytettävissä olisi toimivia ja uskottavia tutkintavankeuden vaihtoehtoja.”

kertoja kahden viikon välein.³⁷ Eräskin tapaus oli tutkimusjaksolla käsittelyssä 22. kerran, eli säilöönnotto oli jatkunut noin 10 kuukauden ajan.

Joukossa oli 18 tapausta, joissa ei päädytty säilöäpidon jatkamiseen. Näistä 13 tapauksessa on kirjattu ”asia jää sillensä”. Niistä kolmen kohdalla lisätietona ”hakija peruutti hakemuksen” ja kahden kohdalla ”säilöönnotto päätynyt”.³⁸ Viiden kohdalla on merkintä vapauttamisesta, joista yhden tapauksen kohdalla se on merkitty tapahtuneen ”käräjäoikeuden päätöksellä”, toisen kohdalla ”vaatimus hylättiin” ja kolmannen kohdalla merkintä määräämisestä matkustuskieltoon.³⁹

Ulkomaalaisten säilöönnottoasioiden käsittelyä Helsingin käräjäoikeudessa on arvioitu vuonna 2015 julkaistussa *Aleksi Seilosen ja Magdalena Kmakin* tutkimuksessa.⁴⁰

Tutkimuksen suomenkielisessä tiivistelmässä todetaan seuraavaa:

Säilöönnottopäätöksen tehokas tuomioistuinkontrolli on ratkaisevan tärkeää mielivaltaisen vapaudenriiston estämiseksi. Kontrolli ei voi olla pelkkä muodollisuus, vaan sen täytyy mahdollistaa tapauksen asiallinen ja oikeudellinen arviointi. Helsingin käräjäoikeuden säilöönnottoasioissa antamien päätösten perustelut eivät olleet riittäviä ja asianmukaisia. Erityisesti käräjäoikeuden käytäntö viitata perusteluiden osalta toimeenpanevien viranomaisten antamiin perusteluihin muodostui erittäin ongelmalliseksi tilanteissa, joissa ne eivät vastanneet tuomioistuimelta odotettavaa tasoa. Tuomioistuimen ominen perusteluiden heikko taso tai niiden puuttuminen yhdessä vapauttavien päätösten vähäisen määrän kanssa viittaa selvästi siihen, että tuomioistuinkäsittelyssä on kyse muodollisuudesta.

Tutkimuksessa oli mukana 167 tapausta, joissa vain kahdessa oli päädytty vapauttamaan säilöönnotettu. Tutkimuksessa kiinnitettiin huomiota säilöäpitoasioiden erittäin nopeaan käsittelyyn muutamissa minuuteissa.

Helsingin hovioikeuteen on tullut vuoden 2015 aikana vireille 14 sellaista kantelua, joka koski Helsingin käräjäoikeudessa tehtyä säilöönnottoasian päätöstä.

Etsintäasiat

Kun uuteen PKL:iin lisättiin säännökset kotietsintöjen jälkikäteisestä tuomioistuinkontrollista ja erityisestä kotietsinnästä, ei ollut tarkkaa tietoa siitä kuinka paljon kotietsintöjä Suomessa vuosittain tehdään. Ei siis ollut myöskään tarkkaa arviota siitä kuinka paljon nämä kotietsintäasiat työllistäisivät käräjäoikeuksia.

Yhä edelleen poliisin tilastoissa kotietsintä- ja takavarikkopöytäkirjat ovat samassa sarakkeessa. Helsingissä on näiden tilastojen mukaan vuonna 2015 tehty 1 715 kotietsintää.⁴¹ Tätä lukua voidaan nyt verrata vuonna 2015 Helsingin käräjäoikeudessa käsiteltyihin etsintäasioihin.

Vuoden 2015 ensimmäisen kuuden kuukauden aikana etsintäasioita on käräjäoikeudessa ollut kaikkiaan 31. Niistä kymmenen koski etsintävaltuutetun määräystä erityistä kotietsintää varten ja jokaista määräystä vastasi erillinen päätös erityisestä kotietsinnästä ja neljästi oli tehty päätös etsintävaltuutetun palkkiosta.⁴² Yksi päätös koski tyytymättömyden ilmoittamista kotietsintäasiassa. Jäi siis

³⁷ Toisin kuin vangitsemisasiat, ulkomaalaisten säilöönnottoasiat käsiteltiin viran puolesta kahden viikon välein. Säilöönnotteen pyyntöä ei siis edellytetty. Laki on tältä osin muuttunut vuonna 2016.

³⁸ Kun hakija peruuttaa vaatimuksensa, se voi tarkoittaa sitä, että tuomarın suhtautuminen on osoittanut hakijalle, ettei menestymisen mahdollisuuksia ole.

³⁹ Viimemainitussa asiassa kyse oli siis luovutusasiasta. Ulkomaalaislain mukaisessa menettelyssä matkustuskieltoa vastaa ilmoittautumisvelvollisuus –niminen turvaamistoimi (UuKL 118 §).

⁴⁰ *Seilonen, Aleksi, Kmak, Magdalena*, Administrative detention of migrants in the District Court of Helsinki. University of Helsinki, 2015. Tutkimus on osa hanketta ”Law and the Other in Post-Multicultural Europe”. Tutkimuksen verkkoversio on osoitteessa <http://www.helsinki.fi/law-and-other/publications/detention-monitoring-report.pdf>.

⁴¹ Poliisin tulostietojärjestelmässä kohta KEY KOTIETS+TAKAV, PÖYTÄK.

⁴² Erityisten kotietsintöjen määrään lienee vaikuttanut vuonna 2015 tutkinnassa olleet laajat virkarikosjutut, jonka yhteydessä on tehty lukuisia erityisiä kotietsintöjä mm. poliisin tiloihin ja tietojärjestelmiin.

vain kuusi tapausta, joissa on voinut olla kyse kotietsinnän saattamisesta tuomioistuimen arvioitavaksi. Tarkemmin asia ei juttulistoista ilmene, mutta määrä on äärimmäisen pieni verrattuna kotietsintöjen kokonaismäärään: kotietsintöjä tehdään Helsingissä ilmeisesti noin viisi jokaisena päivänä, mutta käräjäoikeuden arvioitavaksi päätyi tällainen tapaus vain kerran kuukaudessa.

Neljä erääseen virkarikosasiaan liittyvää Helsingin käräjäoikeuden päättämää erityistä kotietsintää on saatettu vuonna 2015 hovioikeuden ratkaistavaksi. Kaksi etsinnöistä todettiin lain vastaisiksi.⁴³

Vakuustakavarikko

Pakkokeinolain mukaisissa turvaamistoimiasioissa eli vakuustakavarikkoasioissa laista seuraa suoraan syytteen nostamiselle neljän kuukauden määräaika. Jos se ei riitä, esitutkintaviranomainen voi pyytää uutta käsittelyä saadakseen lisää aikaa syytteen nostamiseen. Myös tämän pakkokeinon kohteena oleva henkilö voi vaatia vakuustakavarikon kumoamista, jolloin asia käsitellään uudelleen. Tällaisia asioita ei Helsingissä näytä olleen alkuvuonna 2015. Turvaamistoimesta päättää jo ensivaiheessa käräjäoikeus.

Helsingin käräjäoikeudessa käsiteltiin ensimmäisessä käsittelyssä alkuvuonna 2015 yhteensä 35 vakuustakavarikkoon liittyvää pakkokeinoasiaa. Kun mukaan otetaan myös asioiden jatkokäsittelyt, PKL:n mukaisia turvaamistoimipäätöksiä on tehty puolen vuoden aikana 180.

Helsingin käräjäoikeudessa näyttää pyörivän useita vuosia vanhoja turvaamistoimiasioita. Vähintään 10 kertaa käsiteltyjä tapauksia on 28. Vuonna 2015 vanhimmat olivat vuodelta 2011.

Viran puolesta kumoamisia on tutkimusjaksolla 1.1.–30.6.2015 yhteensä yhdeksän (5 % kaikista turvaamistoimipäätöksistä). Kuudessa muussa tapauksessa oli merkintä turvaamistoimen kumoamisesta, joista kolmessa oli merkintä ”hakijan pyynnöstä”. Lopuissa kolmessa ei kumoamiselle ollut merkitty perustetta.

Viran puolesta kumoamisten kohdalla on edellisellä kerralla asetettu uusi määräaika syytteen nostamiselle, mutta nähtävästi syytettä ei ole nostettu eikä lisää aikaa ole haettu. Käräjäoikeuden tehtäväksi on jäänyt vakuustakavarikon kumoaminen pian edellisellä kerralla asetetun määräajan jälkeen. Esimerkiksi 6.2.2015 on turvaamistoimen ja syytteen nostamisen määräaika pidennetty 28.5.2015 asti asian neljännessä käsittelyssä, mutta viidennessä käsittelyssä 1.6.2015 vakuustakavarikko on kumottu viran puolesta.⁴⁴ Näyttäisi siltä, että esitutkintaviranomainen tai syyttäjät on unohtanut hakea lisää aikaa ennen sille asetettua määräpäivää.⁴⁵ Parissa näistä tapauksista on samana päivänä kumottu aiempi turvaamistoimi ja asetettu samalle vastaajalle uusi vakuustakavarikko toisen rikosnimikkeen perusteella.⁴⁶

Turvaamistoimipäätösten kohdalla oli vain yksi merkintä siitä, ettei viranomaisen hakemukseen ole suostuttu. Juttulistan mukaan käräjäoikeus oli 14.1.2015 viran puolesta kumonnut kaksi vuotta aiemmin määrätyn turvaamistoimen ja hylännyt samaa vastaajaa koskevan uuden turvaamistoimihakemuksen toisella rikosnimikkeellä.⁴⁷

Korkein oikeus on ratkaisussa KKO 2007:73 katsonut, että uutta hakemusta tuli arvioida samoin perustein kuin jos hakija olisi hakenut määräajan pidentämistä aiempaan, määräajan kulumisen takia kumottuun turvaamistoimeen. Jos hakija unohtaa hakea jatkoaikaa, hän ei siis voi vain tehdä uutta hakemusta samassa asiassa.

⁴³ Edilex- uutinen 30.6.2016, <https://www.edilex.fi/uutiset/48941>, vierailtu 23.12.2016.

⁴⁴ Asia PK 14/4440.

⁴⁵ Lisää aikaa on haettava viikkoa ennen aiemman määräajan päättymistä, PKL 6:4,2.

⁴⁶ Asiat PK 14/7509, PK 14/7510, PK 15/3923 ja PK 15/2924, päätökset 3.6.2015 §§ 1788–1791.

⁴⁷ Asiat PK 13/4836 ja PK 15/124, § 130 ja § 131.

Helsingin hovioikeudesta saadun tiedon mukaan vuonna 2015 tuli vireille 13 vakuustakavarikko koskevaa muutoksenhakemusta, jossa ensiasteen päätöksen oli tehnyt Helsingin käräjäoikeus. Kun koko vuoden aikana on tullut vireille noin 70 uutta vakuustakavarikkoasiasia, on siis muutosta haettu noin joka viidennessä tapauksessa. Tyytymättömyys on siis ollut selvästi yleisempää kuin muiden pakkokeinojen kohdalla.

Takavarikko

Ensivaiheessa takavarikoinnista päättää esitutkintaviranomainen. Takavarikkoasiat päätyvät käräjäoikeuteen joko siten, että laissa asetettu neljän kuukauden määräaika syytteen nostamiselle alkaa lähestyä loppua eikä syytetä voida vielä nostaa tai siten, että takavarikosta kärsivä henkilö saattaa esitutkintaviranomaisen takavarikkopäätöksen tuomioistuimen arvioitavaksi. Lähtökohtaisesti uusi määräaika on neljä kuukautta kerrallaan. Erityisten syiden vuoksi määräaika voidaan pidentää enintään vuosi kerrallaan tai päättää, että takavarikko on voimassa toistaiseksi. Takavarikko voidaan määrätä toistaiseksi voimassa olevaksi myös, jos sen kohteena olevan esineen, omaisuuden tai asiakirjan hallussapito on kielletty.⁴⁸

Takavarikkoasioita on alkuvuonna 2015 Helsingin käräjäoikeudessa käsitelty 95 kertaa. Näistä 87 (91 %) oli päätöksiä, joissa tuomioistuin hyväksyi viranomaisen vaatimuksen takavarikon voimassa pitämisestä aiemman määräajan jälkeen. Yksi tapaus koski vieraan valtion pyytämän takavarikon vahvistamista. Kolmessa tapauksessa oli kyse takavarikosta tehtävän ilmoituksen siirtämisestä.⁴⁹ Yhdessä tapauksessa on merkintä ”asian käsittelyä lykättiin” ja sama asia oli esillä seuraavana päivänä, jolloin hakija oli peruuttanut vaatimuksensa. Kahden ratkaisun kohdalla oli merkintä ”takava-

rikko pidettiin voimassa”, mikä viitannee siihen, että näissä tapauksissa takavarikosta kärsivä taho on vaatinut takavarikon kumoamista.

Aineiston perusteella käräjäoikeus on siis puolen vuoden tutkimusjaksolla käsitellyt ennen syyteasian vireille tuloa vain kaksi kertaa kysymystä takavarikon kumoamisesta. Kaikki viranomaisen vaatimukset näyttävät tulleen hyväksytyiksi ja kiistanalaisetkin kaksi takavarikkoa on pidetty voimassa. Tapaus, jossa hakija on peruttanut vaatimuksensa, saattaa olla tilanne, jossa lisäaika takavarikolle on haettu liian myöhään.

Helsingin hovioikeuteen on Helsingin käräjäoikeudessa ratkaistuista tapauksista tullut koko vuonna 2015 vireille kaksi muutoksenhakemusta takavarikkoihin liittyen.

Salaiset pakkokeinot

Telepakkokeinot

Eduskunnan oikeusasiamiehen vuotta 2015 koskevan vuosikertomuksen mukaan poliisille myönnettiin rikoksen selvittämistä varten telekuuntelu- ja valvontalupia koko maassa 3 110. Poliisin pakkokeinolain mukaisen telekuuntelun ja -valvonnan kohteena vuonna 2014 oli 551 epäiltyä. Televalvonnan kohteena oli 1 417 epäiltyä. Tullissa telekuuntelun ja -valvonnan kohteena oli 91 henkilöä vuonna 2015 ja lupia on myönnetty 231. Televalvonnan kohteena Tullissa oli 180 henkilöä ja lupia myönnettiin 376. Poliisissa yhtäaikaisen telekuuntelun ja -valvonnan perusteena olivat yleisimmin törkeät huumausainerikokset (76 %) ja väkivaltarikokset (10 %). Tullissa perusterikoksina olivat törkeät veropetokset ja törkeät huumausainerikokset.⁵⁰

⁴⁸ PKL 7:14.

⁴⁹ PKL 7:9,2.

⁵⁰ Eduskunnan oikeusasiamiehen vuosikertomus vuodelta 2015, s. 175.

Telepakkokeinoja koskevia päätöksiä tehtiin Helsingin käräjäoikeudessa 1.1.–30.6.2015 yhteensä 286. Telepakkokeinoiksi luokitellaan tässä televalvonta, telekuuntelu, sijaintitiedon hankkiminen, tukiasematiedon hankkiminen sekä päätökset näiden pakkokeinojen käytöstä ilmoittamatta jättämisestä. Neljä telepakkokeinoihin liittyvää ratkaisua liittyi tehdyn päätöksen julkisuuteen. Telepakkokeinojen osalta juttulistojen merkinnät olivat suppeita. Useissa päätöksissä oli vain merkintä ”telepakkokeinoasia” yksilöimättä tarkemmin, mistä oli kyse. Myöskään siitä, oliko kyse ensimmäinen vai jatkohakemus, ei ollut kattavia merkintöjä.

Viiden päätöksen kohdalla oli merkintä ”tukiasematietojen hankkiminen” ja kahden kohdalla ”sijaintitiedon hankkiminen”, 16 tapauksessa oli kyse telepakkokeinon käytöstä ilmoittamatta jättämisestä.

Mitään merkintöjä ei ollut siitä, että jokin telepakkokeinoa koskeva viranomaisen hakemus olisi hylätty. Eduskunnan oikeusasiamiehen vuosikertomuksesta ilmenee, että vuonna 2015 tuomioistuimet hylkäsivät 11 poliisin telepakkokeinovaatimusta (0,4 %). Tullin vaatimuksista ei hylätty yhtään.⁵¹ Marraskuun 2005 valtakunnallista aineistoa koskeva tutkimus osoitti yhden telepakkokeinohakemuksen 224:stä tulleen hylätyksi.⁵²

Muut salaiset pakkokeinot

Eduskunnan oikeusasiamiehen vuosikertomuksen mukaan vuonna 2015 poliisi käytti Suomessa pakkokeinolain mukaista teknistä katselua kotirauhan suojaamaan paikkaan 25 kertaa, vankilakatselua yhden kerran, vankilakuuntelua yhdeksän kertaa, teknistä katselua 188 kertaa, teknistä kuuntelua 117 kertaa ja teknistä seurantaa 359 kertaa. Asuntokuuntelua ei tehty kertaakaan. Telesoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkimista käytettiin 53 kertaa. Kaikissa näissä tarkkailukeinois-

sa yleisin perusterikos oli törkeä huumausainerikos.⁵³

Alkuvuonna 2015 on Helsingin käräjäoikeudessa ollut 10 asiaa, joissa on ollut kyse teknisestä kuuntelusta tai katselusta taikka teknisestä seurannasta. Kolme näistä päätöksistä koski kyseisen aiemmin päätetyn pakkokeinon käytöstä ilmoittamatta jättämistä. Yhden päätöksen kohdalla on merkintä ”jatkolupa”, joten uusia päätöksiä on tehty ilmeisesti kuusi.

Salaisia pakkokeinoja koskevia kanteluita ei ole erikseen tilastoitu Helsingin hovioikeudessa.

Käräjäoikeuden tapa käsitellä pakkokeinoasioita

Vakuustakavarikkoasioiden käsittelyssä huomion kiinnittää se, että lähes jokaisella käsittelykerralla tuomari on vaihtunut.

Esimerkiksi vuonna 2011 vireille tullut asia PK 11/7603 on vuonna 2014 ollut esillä viisi kertaa ja edelleen vuonna 2015 kolme kertaa. Näistä käsittelykertoista vain kahdessa on ollut sama tuomari. Keväällä 2014 asia on käsitelty ensin määräajan pidentämisasiana ja kuukautta myöhemmin asianosainen on vaatinut vakuustakavarikon kumoamista, nämäkin asiat käsitteli eri tuomari. Esitutkintapöytäkirja valmistui 5.9.2014 ja lisätutkinta helmikuussa 2015. Asiassa on sittemmin nostettu syyte huhtikuussa 2016, pääkäsitely alkoi lokakuussa 2016 ja tuomio on ilmoitettu annettavaksi 31.5.2017.⁵⁴ Kun asia on ollut esillä diaarinumerosta päätellen siis vuodesta 2011 alkaen, lienee yksittäinen vakuustakavarikko ollut lähes 20 tuomarin ratkaistavana. Turvaamistointa siviiliasiaa koskee Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen suuren jaoston ratkaisu *Micallef v. Malta* (2009). Ratkaisussa katsottiin, että tietyissä olosuhteissa turvaamistoimesta päättämisen tulee täyttää ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan mukaiset oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaatimukset⁵⁵. Sopimuksen 6 artiklan soveltumiselle myös väliaikais määräyksestä päättämiseen asetettiin kaksi ehtoa: ensinäkin kyse täytyy olla ”oikeudesta

⁵¹ Eduskunnan oikeusasiamiehen vuosikertomus vuodelta 2015, s. 176.

⁵² Niemi, de Godzinsky, 2009, s. 81.

⁵³ Eduskunnan oikeusasiamiehen vuosikertomus vuodelta 2015, s. 176.

⁵⁴ Rikosasia R 16/2369 Helsingin käräjäoikeudessa.

tai velvollisuudesta” ja lisäksi tulee huomioida väliaikais määräyksen luonne ja erityisesti sen tarkoitus. *Micallef*-tapauksessa oli kyse kiinteistön käytöstä, joka oli riidanalainen pääasiassa, ja siten 6 artikla soveltui myös väliaikais määräykseen.⁵⁶ Jos väliaikais määräys on voimassa kuusikin vuotta, olisi siis menettelyllisiin vaatimuksiin syytä kiinnittää huomiota.

Kovin suuria vaatimuksia asiassa noudatettavalle menettelylle ja asian tutkinnalle ei ole Helsingissä nähtävästi asetettu. Esimerkiksi 27.5.2015 on lounastauon jälkeen käsitelty kaksi turvaamistomiasiaa ensimmäisessä käsittelyssä yhteensä kymmenessä minuutissa.⁵⁷

Myös muiden pakkokeinoasioiden käsittelyssä tuomarit vaihtuvat koko ajan. Käräjäoikeudessa ei siis ole nähty esimerkiksi synergiaetuja siinä, että yksi tuomari perehtyisi yksittäisen laajan rikosasian pakkokeinoihin ja käsittelee ne kaikkien jutun vastaajien osalta ja käsittelee ne myös uusintakäsittelyissä. Tällainen menettelytapa voisi tehostaa asioiden käsittelyä ja lisätä myös ainakin koettua oikeudenmukaisuutta. Tuomari saattaisi esimerkiksi todeta pitävänsä vangitun vielä kaksi viikkoa vangittuna, mutta seuraavaan käsittelyyn mennessä muut epäillyt ja todistajat on kuulusteltava ns. sotkemisvaaran poistamiseksi. Jos tuomari tietäisi saavansa ratkaistavakseen tapaukseen liittyvät muut pakkokeinot ja odotettavissa olevat jatkokäsittelyt, hänellä olisi suurempi motivaatio perehtyä asiaan syvällisesti. Samalla työmäärällä saataisiin parempaa asiantuntemusta, kun asioihin perehtyminen kohdistuisi harvempiin tapauksiin. Vastuun pulverisointi jopa kymmenille tuomareille saattaa lopul-

ta poistaa vastuun kokonaan. Kuinka asiaa 15. kerralla käsittelevä tuomari voisi kyseenalaistaa 14 edeltäjänsä näkemyksen?

Tutkimusaineisto ei mahdollista päätösten sisällöllistä arviointia.⁵⁸ Juttulistat paljastavat kuitenkin sen nopeuden, jolla ihmisten vapaudesta, omaisuudesta ja viestintäsalaisuudesta päätetään. Istuntojen kestoja ei tarkemmin analysoitu, mutta satunnaisotannalla ilmeni seuraavia kestoja ja ratkaisujen lukumääriä:

- 4.2.2014 istunnon kesto 130 minuuttia, ratkaistu 12 asiaa eli 11 minuuttia per asia.
- 28.5.2014 istunnon kesto 205 minuuttia, ratkaistu 14 asiaa eli 15 minuuttia per asia.
- 26.6.2014 istunnon kesto 156 minuuttia, ratkaistu 12 asiaa eli 13 minuuttia per asia.
- 20.3.2015 istunnon kesto 105 minuuttia, ratkaistu 9 asiaa eli 12 minuuttia per asia.
- 25.5.2015 istunnon kesto 90 minuuttia, ratkaistu 14 asiaa eli 6 minuuttia per asia.

Tässä on huomattava, että lain mukaan vangitsemisasiassa päätös on julistettava⁵⁹, eikä kansliapäätöksiä ole annettu kuin poikkeuksellisesti esimerkiksi erityisten kotietsintöjen osalta. Edellä mainitut ajat sisältävät siis yleensä suullisen käsittelyn, päätösharkinnan ja ratkaisun julistamisen.

Mukana on toki pitkäänkin istunnossa käsiteltäviä yksittäisiä asioita: erityinen kotietsintä PK 14/9390 on ollut suullisessa käsittelyssä 95 minuuttia ja ratkaisu on annettu kansliassa neljä päivää myöhemmin. Vangitsemisasiain seitsemäs käsittely jutussa PK 14/8463 näyttäisi kestäneen 50 minuuttia. Yleensä näyttäisi vangitsemisasiain ensimmäinen käsittely kestävän noin puoli tuntia.

⁵⁵ Oleellista tällöin on esimerkiksi vastaajan oikeus saada tutustua kaikkeen asiassa kertyneeseen aineistoon ennen kuulluksi tulemistaan riittävän valmistautumisajan kuluttua.

⁵⁶ Aiheesta tarkemmin: *Linna, Tuula*, Saamistakavarikon käsittely käräjäoikeudessa – oikeudenmukainen oikeudenkäyntikö? *Oikeus* 2012/3 s. 336.

⁵⁷ Asiat PK 15/3763 ja PK 15/3766.

⁵⁸ Vangitsemispäätösten sisältöä on sivuttu artikkelissa *Fredman, Markku*, Asianosajulkisuus esitutkinnassa ja vangitsemisestä päätettäessä, teoksessa *Perus- ja ihmisoikeudet rikosprosessissa, toimittaneet Ervo, Laura, Lahti, Raimo, Siro, Jukka*. Helsingin hovioikeus 2012, Helsinki, s. 34–37. Telepakkokeinolupien päätöksiä on arvioitu myös sisällöllisesti; perustelutapaa on kuvattu kaavamaiseksi: *Niemi, de Godzinsky*, 2009, s. 65–67.

⁵⁹ PKL 3:10,1. Lykkäys on mahdollista erityisestä syystä PKL 3:9,1.

Arviointia

Käräjäoikeus päättää yksinoikeudella vangitsemisesta, vakuustakavarikosta, erityisestä kotietsinnästä sekä telepakkokeinoista ja teknisestä tarkkailusta kotirauhan piirissä. Laissa on säädetty edellytykset, jotka on oltava olemassa, jotta pakkokeinon käyttö olisi mahdollista. Lisäksi laissa on säännökset suhteellisuusperiaatteesta ja vähimmän haitan periaatteesta. Näiden periaatteiden lisäksi on huomattava, että tuomioistuimien ei ole velvollinen suostumaan näihin pakkokeinoihin, vaikka lailliset edellytykset olisivat käsillä. PKL 2:11,1:n mukaan tuomioistuin saa vangitsemisvaatimuksen esittämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta määrätä rikoksesta todennäköisin syin epäillyn vangittavaksi. Sama on todettu PKL 6:1:ssä vakuustakavarikon osalta ja 10:17:ssä asuntokuuntelun osalta. Näiden osalta esitutkintaviranomaiselle voidaan antaa lupa kyseiseen pakkokeinoon.

Käräjäoikeuden rooli käy hyvin ilmi vertaamalla sen tehtävää peitetoiminnasta päättämisenä. Peitetoiminnan osalta on erityisesti säädetty, että tuomioistuin lausuu vain siitä ovatko peitetoiminnalle säädetty edellytykset olemassa.⁶⁰ Vangitsemisen, vakuustakavarikon ja telepakkokeinojen ja asuntokuuntelun osalta käräjäoikeuden rooli on laajempi sen harkitessa ja päättäessä myös pakkokeinon käytön tarpeellisuuden tai välttämättömyyden.⁶¹

Kyse ei siis ole siitä, että käräjäoikeus vangitsee epäillyn, jos hakija osoittaa, että siihen on olemassa lailliset edellytykset. Suurta marginaalia käräjäoikeudelle ei kuitenkaan laillisuusharkinnan jälkeen jää, koska esimerkiksi PKL:n 1 luvussa sää-

detyt suhteellisuusperiaate ja vähimmän haitan periaate sekä PKL 2:13:ssa säädetty kohtuuttoman vangitsemisen kieltä käytännössä tyhjentävät perusteet olla suostumatta haetun pakkokeinon käyttöön. Näiden rajoitussäännösten lisäksi pakkokeinotuomari siis kuitenkin vielä ratkaisee sen, onko epäilty välttämätöntä vangita tai määrätä hänen omaisuutensa vakuustakavarikkoon taikka kohdistaa häneen salaista valvontaa. Jos tuomarin mielestä lievemmat pakkokeinot tulisi vielä ensin käyttää, hän voi hylätä pakkokeinohakemuksen, vaikka kaikki laissa asetetut edellytykset olisivat käsillä. Esimerkiksi asuntokuuntelun osalta tämä voi hyvinkin tulla kyseeseen⁶² ja matkustuskiellon osalta asia on erityinen säännös PKL 5:4,3:ssa.

Edellä kuvatun kaltaisesta harkinnasta ei voi tilastollisesti havaita jälkiä Helsingin käräjäoikeudessa. Valtakunnallisesti telepakkokeinohakemuksia hylättiin 0,3 %. Helsingin käräjäoikeudesta saadussa aineistossa ei ollut merkintöjä yhdestäkään hylätystä telepakkokeinohakemuksesta alkuvuonna 2015.

Vakuustakavarikkojen neljän kuukauden määräaika näyttää olevan vailla merkitystä. Edellä mainittu vakuustakavarikkoasiassa PK 11/7603 oli syytteen nostamisen määräaika siis lopulta noin neljä vuotta laissa säädetyn neljän kuukauden sijaan. Tiedossa ei ole yhtään tapausta, jossa vakuustakavarikkoa ei olisi suostuttu jatkamaan aivan niin pitkään, kunnes syyte on lopulta valmis⁶³. Mainittu esimerkkitapaus oli syyteharkinnassa – tai odottamassa vuoroaan – noin puolitoista vuotta. Tosin siinä suoritettiin tuona aikana lisätutkintaa esitutkinnan puutteellisuuden vuoksi.

⁶⁰ PKL 10:32. Erona on myös se, että peitetoiminta jää aina esitutkintaviranomaisen harkintaan senkin jälkeen, kun tuomioistuin on katsonut sitä koskevan päätöksen lain mukaiseksi. Päätöstä ei ole pakko panna täytäntöön.

⁶¹ Tuomioistuin ei kuitenkaan päättää tutkintatarkistuksista kysymyksistä kuten esitutkintatoimenpiteiden keskinäisestä järjestyksestä. Ks. *Helminen, Klaus, Fredman, Markku, Kanerva, Janne, Tolvanen, Matti, Viitanen Marko*, Esitutkinta ja pakkokeinot, 2014, Helsinki, s. 773.

⁶² HE 222/2010 s. 331 todetaan asiasta seuraavaa: ”Vaikka asuntokuuntelun edellytyksissä ei enää erikseen mainittaisi siitä, että rikoksen selvittämisen tulisi olla olennaisesti vaikeampaa tai mahdotonta käyttämällä rikoksesta epäillyn tai muiden oikeuksiin vähemmän puuttuvia pakkokeinoja, sisältyisi tämä pakkokeinon käytön edellytys 2 §:n 2 momentissa asetettavaan välttämättömyyden vaatimukseen.”

⁶³ Poikkeuksena edellä alaviitteessä 44 mainittu tapaus, jossa aiemman määräajan jälkeen tehty uusi samaa vastaaja koskeva hakemus on hylätty.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on lukuisissa prosessin kohtuutonta kestoa koskevassa tuomiossa korostanut, että viranomaisten resurssipula ei ole hyväksyttävä syy ylittää oikeudenkäynnin kohtuullinen kestoaja.⁶⁴ Jäsenvaltioiden tulee järjestää oikeudenhoitonsa siten, että viranomaiset kykenevät toimimaan ihmisoikeussopimuksen edellyttämissä puitteissa. Tällaista ajatustapaa on vaikeaa havaita aineistosta pakkokeinojen voimassaolon jatkamistilanteissa, kun prosessin nopeuttamiseksi tarkoitettua määrääjät näyttävät olevan hyvin vapaasti jatkettavissa. Vain liian myöhään tehdyt lisäaikapyynnöt näyttävät tulleen hylätyiksi.

Vangitsemisten osalta on havaittavissa hakemusten hylkäämisprosentin alentuneen selvästi. Kainulaisen tutkimuksen mukaan vangitsemisvaatimusten hylkäysprosentti on vuosina 1990–1997 ollut Helsingissä 3–8 %, kun se vuoden 2015 alkupuolella on ollut 1,6 %.⁶⁵

Edellä on myös todettu tutkintavankien päivittäisen määrän valtakunnallisen nousu, johon vaikuttaa paitsi vangittujen henkilöiden määrä, myös syytteen nostamiselle asetettu määräaika. Tutkintavankeuden vaihtoehtoja sisältävässä hallituksen esityksessä HE 252/2016 mainitaan yhtenä esityksen taustasyynä se, että tutkintavanki vietti vankilassa vuonna 2015 keskimäärin 3,6 kuukautta, kun esimerkiksi vuonna 1994 tutkintavankeus kesti noin 1,9 kuukautta. Ulkomaalaisten vankien määrän lisääntymisen lisäksi syynä nousuun mainitaan vangitsemisen edellytysten väljentäminen vuonna 1995.⁶⁶

Jo pitkään lainsäätäjän tarkoitus on ollut matkustuskieltojen käyttö vangitsemisen sijaan.⁶⁷ Ongelmana on ollut se, että tuomioistuimet eivät

määrää matkustuskieltoja.⁶⁸ Nyt käsillä ollut tutkimusaineisto vahvistaa asian. Helsingin kärjäoikeudessa on vuoden 2015 alkupuolella määrätty yksi henkilö vangitsemisen sijaan matkustuskieltoon ja kuusi henkilöä on vangitsemisen jatkamisen sijasta vapautettu matkustuskieltoon. Lainsäätäjän tahto ei siis ole toteutunut, mutta se mikä on toteutunut, on esitutkintaviranomaisten tahto. Jos tutkinnanjohtaja hakee henkilöä vangittavaksi, eivät pakkokeinotuomarit ole nähneet kuin äärimmäisen poikkeuksellisesti syytä hylätä hakemus. Sama näyttää koskevan kaikkia pakkokeinoja. Aineiston perusteella yhtäkään vuoden 2015 alkupuoliskon takavarikkoa ei ole kumottu. Vain aiemman määräajan päättymisen jälkeen tehty vakuustakavarikon jatkohakemus on hylätty. Kaikki pyydetty telepakkokeinoluvat on aineiston perusteella myönnetty, samoin erityiset kotietsinnät on päätetty hakemusten mukaan.

Vangitsemisvaatimusten hylkäysprosentti on enemmän kuin puolittunut Helsingissä aiemman tutkimuksen tuloksiin verrattuna. Helsingissä yhä suurempi osa pidätetyistä vangitaan. Tutkintavankeusajat pitenevät. Syyttömästi vapautensa menettäneiden määrä on lisääntynyt ja heille maksettujen korvausten yhteismäärä on kasvanut. Koska linjana näyttää olevan se, että esitutkintaviranomainen saa kärjäoikeudesta näkemyksensä mukaisen ratkaisun, on viimekädessä kyse siitä, ettei todellista päätösvaltaa pakkokeinojen osalta käytetä kärjäoikeudessa. Valta näyttää olevan entistä tiukemmin pakkokeinoja hakevilla esitutkintaviranomaisilla.

Markku Fredman

⁶⁴ Ks. esim. talousrikosjuttua koskeva Narinen nro 2 v. Suomi 6.3.2007 ja riita-asiaa koskeva Väänänen v. Suomi 20.2.2007.

⁶⁵ Tätä voi selittää lisääntynyt ulkomaalaisten matkailijoiden rikollisuus. PKL:n mukaan henkilö, jolla ei ole vakinaista asuntoa Suomessa ja on todennäköistä, että hän poistumalla maasta karttaa esitutkintaa, oikeudenkäyntiä tai rangaistuksen täytäntöönpanoa voidaan vangita vähäisemmillä perusteilla kuin maassa vakinaisesti asuva. Ulkomaalaisia tutkintavankeja oli vankiloissa toukokuussa 2015 yhteensä 202.

⁶⁶ HE 252/2016 s. 4.

⁶⁷ Ks. esim. HE 222/2010, s. 264.

⁶⁸ HE 252/2016: ”Matkustuskielto on lähtökohtaisesti käyttökelpoinen pakkokeino, mutta sitä käytetään nykyisin varsin vähän. Etenkin tuomistuuksissa määrätään matkustuskieltoja erittäin harvoin.”